

Магістр 2 року навчання  
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

## **МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

*Анотація. Наведено характеристику фінансових ризиків підприємства та методів управління ними. Доведено, що фінансові ризики є багатофакторним явищем і комплексне використання різних способів та шляхів їх мінімізації дасть підприємству змогу досягти найефективнішого результату його функціонування.*

*Аннотация. Охарактеризованы финансовые риски предприятия и методы управления ими. Доказано, что финансовые риски являются многофакторным явлением и комплексное использование различных способов и путей их минимизации предоставит предприятию возможность достичь эффективного результата его функционирования.*

*Annotation. The article describes the financial risks of an enterprise and the methods of managing them. It is proved that the financial risks are multifactorial phenomenon, and the integrated use of different methods and ways to minimize them will give the company an opportunity to achieve an effective result of its operation.*

*Ключові слова: ризики, управління ризиками, фінансування, методи управління, підприємство, банк, хеджування, диверсифікація.*

У процесі здійснення своєї діяльності кожне підприємство стикається з найрізноманітнішими видами ризиків, ступінь впливу яких в умовах євроінтеграційних процесів економіки України та глобалізації ринків фінансових послуг буде лише посилюватися. Тому питання управління фінансовими ризиками діяльності підприємства набувають особливої актуальності.

Питання сутності ризиків, причин їх виникнення, розробки методик оцінки та визначення шляхів зменшення ступеня їх впливу й управління ними знайшли висвітлення у працях таких науковців, як Гнилицька Л. В., Круш П. В., Партин Г. О., Піскунов Р. О., Попов В. М., Харченко В. А., Шмігельська З. К. та ін. [1 – 11].

Метою статті є висвітлення найбільш поширених методів управління фінансовими ризиками діяльності підприємства.

Ризики, що супроводжують фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, виділяють в особливу групу фінансових ризиків, що за своєю сутністю відображають імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу підприємства в ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності.

Через невизначеність зовнішнього середовища функціонування підприємства фінансові ризики мають об'єктивні причини. Проте причини їх виникнення різноманітні й поділяються на зовнішні та внутрішні. До основних зовнішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести такі, як: слабка і нестабільна економіка країни, економічна криза, інфляція, неефективне державне регулювання банківської облікової ставки, підвищення рівня конкурентної боротьби, зниження цін на світовому ринку, політичні чинники тощо. Через зовнішнє походження означених причин підприємство не в змозі їх контролювати. До внутрішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести: підвищення витрат на підприємстві, незадовільну фінансову політику, неефективне управління витратами, доходами і фінансовими результатами [1, с. 216].

Оскільки найбільш поширеним інструментом вкладення грошових коштів підприємства за необхідності їх збереження вважаються банківські депозити, слід детальніше розглянути ризики, що супроводжують означений процес.

На рис. 1 подано схематичне зображення причин, імовірності виникнення та ступеня впливу ризиків інвестування в банківські депозити.

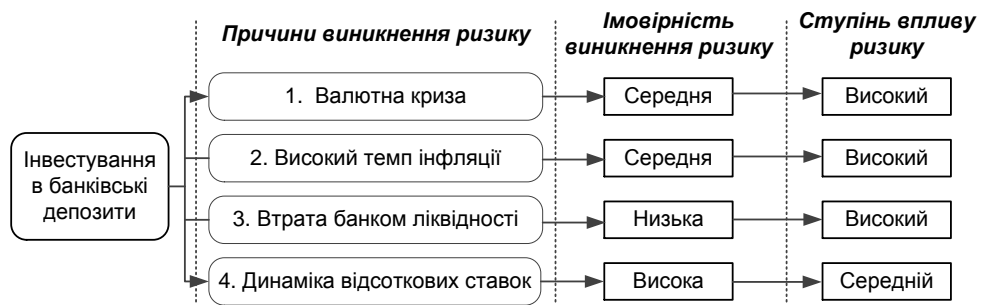


Рис. 1. Характеристика ризиків інвестування в банківські депозити

Відповідно до рис. 1, у процесі інвестування в банківські депозити виділяють такі види фінансових ризиків [1]:

*депозитний ризик*, який відображає можливість неповернення депозитних вкладів (непогашення депозитних сертифікатів). Він зустрічається досить рідко і пов'язаний з неправильною оцінкою і невдалим вибором комерційного банку для здійснення депозитних операцій підприємства;

*інвестиційний ризик* (ризик фінансового інвестування), який характеризує можливість виникнення фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства;

*інфляційний ризик*, тобто ризик знецінення грошових коштів у результаті інфляції. Такий ризик характерний для грошових коштів, які вкладуються, а також очікуваних фінансових результатів від їх інвестування;

*процентний ризик* – ризик, сутність якого полягає в непередбачуваній зміні відсоткових ставок на фінансовому ринку.

Схематичне зображення причин, імовірності виникнення та ступеня впливу ризиків інвестування в цінні папери подано на рис. 2.

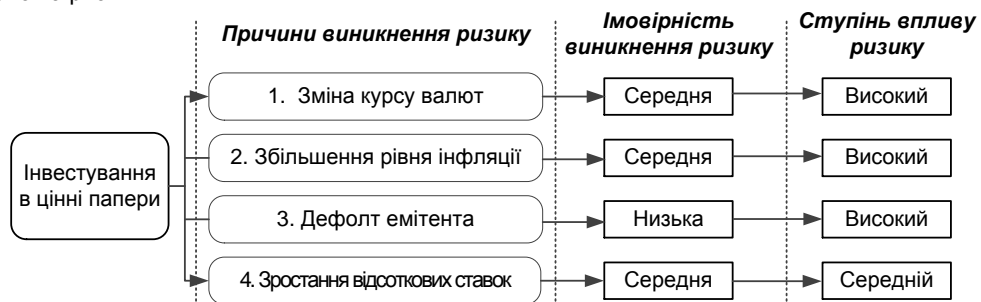


Рис. 2. Характеристика ризиків інвестування в цінні папери

Характеризуючи ризики інвестування в цінні папери (див. рис. 2), слід зауважити, що з формуванням і управлінням портфелем цінних паперів пов'язаний інвестиційний ризик, тобто можливість (ймовірність) неотримання очікуваного доходу від портфеля цінних паперів. Однак частіше ризик інвестування в портфель цінних паперів трактується як ризик повної або часткової втрати вкладеного капіталу та очікуваного доходу.

Ризики, пов'язані з формуванням і управлінням портфелем цінних паперів, прийнято ділити на два види [9]: систематичний (недиверсифікований) та несистематичний (диверсифікований).

Систематичний ризик обумовлений макроекономічною ситуацією в країні, рівнем ділової активності на фінансових ринках. Цей ризик не пов'язаний з конкретним цінним папером, а визначає загальний ризик для всієї сукупності вкладень у фондові інструменти. Основними складовими систематичного ризику є: ризик законодавчих змін, інфляційний ризик, процентний ризик, політичний ризик, валютний ризик.

Несистематичний ризик – ризик, пов'язаний з конкретним цінним папером. Він включає такі важливі складові, як: селективний ризик, тимчасовий ризик, ризик ліквідності, кредитний ризик, відкличний, операційний ризик.

Отже, базуючись на характеристиках ризиків (див. рис. 1 та 2), а також їх видах, можна зробити висновок, що підприємство може зіткнутись з більшою кількістю фінансових ризиків саме в разі інвестування в цінні папери, що потребує акцентованої уваги до процесу управління ними.

Під управлінням ризиками, пов'язаними з інвестуванням у цінні папери (на основі формування портфеля цінних паперів або одиничних вкладень), розуміють пошук і застосування методів їх зниження та вимірювання.

Основні методи зниження ризиків, пов'язаних з інвестиціями в цінні папери, та їх характеристики подані в таблиці [4 – 11].

Охарактеризувавши основні методи зниження ризиків, слід відзначити, що найпоширенішими є: диверсифікація, хеджування та страхування.

Отже, обираючи методи зниження ступеня впливу ризику, керівництво підприємства має базуватися на положенні, що фінансові ризики є багатofакторним явищем і комплексне використання різних способів та шляхів їх мінімізації дасть змогу підприємству досягти найефективнішого результату його функціонування.

## Основні методи зниження ризиків інвестування в цінні папери

Методи зниження ризиків	Характеристика методів
1	2
1. Диверсифікація ризиків	Перегляд набору цінних паперів у портфелі з метою зниження ризиків. При цьому ефект досягається тільки в тому випадку, якщо портфель формується з цінних паперів, прибутковість яких різною мірою реагує на вплив одних і тих же зовнішніх факторів
2. Хеджування ризиків (страхування) як окремих випадок диверсифікації	Страховання від інвестиційного ризику, а в разі формування портфеля цінних паперів – від портфельного ризику (як окремого випадку інвестиційного). Решта заходів щодо страхування інвестиційних ризиків так чи інакше зводяться до перегляду портфеля з метою підтримання його складу тільки з цінних паперів, що володіють необхідними інвестиційними якостями, у зв'язку з чим хеджування можна розглядати як окремих випадок диверсифікації
3. Перенесення збитків на іншу особу за допомогою гарантій або страхування	Здійснюється за допомогою гарантій або страховки. При цьому страховальник не зменшує своїх середніх втрат, а лише робить їх передбачуваними. Страховик же фактично займається диверсифікацією ризиків, укладаючи договори з різними страховальниками та страхуючи різні ризики
4. Розподіл ризиків між великою кількістю осіб ("диверсифікація навпаки")	Відбувається через створення різного роду спільних страхових пулів або фондів, у яких беруть участь багато осіб. При цьому збиток перерозподіляється на всіх учасників

Закінчення таблиці

1	2
5. Спеціальні механізми виконання угод, які знижують імовірність втрат за рахунок ускладнення і дорожчання технічних процедур	Резервування коштів на купівлю цінних паперів (валюти), депонування виставляються на продаж цінних паперів, використання внесків в клірингову палату і т. д. Перелічені заходи вимагають прийняття сторонами угоди додаткових зобов'язань і тому використовуються в основному на біржах

Подальший напрям дослідження полягає в удосконаленні процесу управління ризиками в процесі фінансування діяльності торговельного підприємства.

Наук. керівн. Медведєва І. Б.

**Література:** 1. Партин Г. О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації / Г. О. Партин, О. А. Бурба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 215–220. 2. Кабешева К. С. Особливості управління фінансовими ризиками торговельного підприємства [Електронний ресурс] / К. С. Кабешева, В. М. Попов. – Режим доступу : [www.kntu.kr.ua/statti/.../8.../Кабешева\\_КС.doc](http://www.kntu.kr.ua/statti/.../8.../Кабешева_КС.doc). 3. Якошь І. С. Карта ризиків як елемент програми управління ризиками / І. С. Якошь // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 160–162. 4. Піскунов Р. О. Обґрунтування вибору методів і моделей щодо управління ризиками грошових потоків / Р. О. Піскунов // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 1 (7). – С. 75–81. 5. Шмігельська З. К. Стратегія нейтралізації ризиків у інвестиційній діяльності [Електронний ресурс] / З. К. Шмігельська. – Режим доступу : [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/evkpi/2012/8IP/62.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evkpi/2012/8IP/62.pdf). 6. Харченко В. А. Визначення ризику у процесі управління грошовими потоками / В. А. Харченко // Економіка і організація управління. – 2008. – Вип. 4. – С. 65–72. 7. Гнилицька Л. В. Облікові технології управління ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства / Л. В. Гнилицька // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 19. – С. 253–265. 8. Круш П. В. Стандарт з управління ризиками підприємства: стан та перспективи впровадження діяльності [Електронний ресурс] / П. В. Круш, Ю. В. Тюленева. – Режим доступу : [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/evkpi/2011/5EP/40.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evkpi/2011/5EP/40.pdf). 9. Українська О. О. Фінансові ризики суб'єктів господарювання: оцінка і зниження їх негативного впливу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / О. О. Українська. – Д., 2010. – 21 с. 10. Плонська Ю. О. Розробка алгоритму управління ризиками промислового підприємства / О. Ю. Плонська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. – С. 272–275. 11. Політика управління фінансовими ризиками підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://koryuka.org.ua/?p=137>.